

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

10 Vtrum possint Christianis fidelibus preesse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

* Homi. 1. ad Hebræos de doctrina qd in 6. 1. 4.

ut in sequenti articulo de infidelitatis punitione dicitur: & dictum est in præcedenti, quod pro blasphemiis, & dissensionibus, & impedimentis fidei possunt compelli &c. Sed poena spirituales in infidelibus, qui oino foris sunt, utpote nec fores Ecclesie per baptismum ingressi, non exercentur, sed temporales. Et licet Ecclesia, ut inferius dicitur, possit punire temporaliter etiam infideles, qui non delinquunt commorando iter fideles, ut patet ex dictis, quod scilicet propter impedimenta fidei possunt infideles compelli, & de bellari, non tamen excepto belli iudicio facit hoc nisi in casu in litera exposito, scilicet, cum delinquit commorantes inter fideles. Et propterea hæc uerba author dixit in corpore, & in responsione ad fm.

* Leuit. 19. super illud: Omnis qui tetigerit. Glo. origina 21a.

stolus 1. ad Corinth. 10. Si quis vocat vos infidelium ad cenam, & vultis ire, omne quod vobis apponitur, manducate. Et Chryost. * dicit. Ad mensam Paganorum si volueris ire, sine vlla prohibitione permittimus: sed ad cenam alicuius ire est ei communicare. ergo infidelibus licet communicare.

¶ 2 Præter. Apostolus dicit 1. ad Corinth. 5. Quid mihi est de his, qui foris sunt, iudicare? foris autem sunt infidelis. Cum ergo per iudicium Ecclesie aliquorum communio fidelibus inhibeat, videtur quod non sit inhihendū fidelibus cum infidelibus communicare.

¶ 3 Præter. Dominus non potest uti seruo, nisi ei communicando saltem verbo, quia dominus mouet seruum per imperium: sed Christiani possunt habere seruos infideles, vel Iudæos, vel etiam Paganos, sive Saracenos. ergo possunt licite cum eis communicare.

SED CONTRA est, quod dicitur Deuter. 7. Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis eorum, neque sociabis cum eis connubia. Et super illud Leuit. 15. Mulier, quæ redeunte mensē &c. * dicit gloss. Sic oportet ab idolatria continere, vt nec idolatras, nec eorum discipulos contingamus, nec cum eis communionem habeamus.

RESPON. Dicendum, quod communio alicuius personæ interdicitur fidelibus dupliciter. Vno modo in poenam illius, cui communio fidelium subtrahitur. Alio modo ad cautelam eorum, quibus interdicitur, ne alii communicent. & vtraque causa ex verbis Apostoli accipi potest, 1. ad Corinth. 5. Nam postquam sententiā excommunicationis protulit, subdit pro ratione. Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Et postea rationē subdit ex parte poenæ periudicium Ecclesie illata, cum dicit. Nonne de his, qui intus sunt, vos iudicatis? Primo ergo modo non interdicit Ecclesia fidelibus communionem infidelium, qui nullo modo fidē Christianā receperunt, scilicet Paganorum, vel Iudæorum: quia non habent de eis iudicare spiritali iudicio, sed temporaliter in casu, cum inter Christianos commorantes, aliquam culpam committunt, & per fideles temporaliter puniuntur. Sed isto modo, scilicet, in poenā interdicit Ecclesia fidelibus communionem illorum infidelium, qui a fide suscepta deuiant vel corruptendo fidem, sicut hæretici: vel etiā totaliter a fide recedendo, sicut apostata. In vtroque enim horum excommunicationis sententiā profert Ecclesia. Sed quantum ad secundū modum, videtur esse distinguendū secundū diuersas condiciones personarum, & negotiorum, & temporum. Si n. aliqui fuerint firmi in fide, ita qd ex communione eorum cum infidelibus conuersio infidelium magis sperari possit, quam infidelium a fide auersio, non sunt prohibendi infidelibus communicare, qui fidem non iusserunt. s. Paganis, vel Iudæis, & maxime si necessitas urgeat. Si autem sint simplices, & infirmi in fide, de quorum subuersione probabiliter timeri possit, prohibendi sunt ab infidelium communione: & præcipue ne magnam familiarita-

tem cum eis habeant, vel absque

communicent. AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud præcipit de illis gentibus, quantum ad Iudæos, qui erant prohi ad idem ideo timendum erat, ne per continuationem cum eis alienarentur a fide: & idem * subditur. Quia seducet filium tuum quatur me.

AD SECUNDVM dicendum, quod infideles non habet iudicium quo ad peccata sua eis infligendam: habet tamen iudicium ad quod pertinet, quod Ecclesia propter aliquas speciales culpas subtrahat infidelibus communionem fidelium.

AD TERTIVM dicendum, quod seruabile, quod seruus, qui regitur imperio, conuertatur ad fidem domini fidelis, quantum ad uerbo: & ideo non est prohibitum, quod habeant seruos infideles. Si tamen dominum immineat ex communicatione: serberet eum a se abicere, secundum illud Matth. 18. Si pes tuus scandalizauerit, abscinde eum, & proice abs te.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum infideles possint habere prelationem, seu dominium supra fideles.

AD DECI MV M sic proceditur. Videtur, quod infideles possint habere prelationem, vel dominium supra fideles. Dicit n. Apostolus 1. ad Tim. 6. Quicunq; sunt sub iugo serui, dominos suos oī honore dignos arbitrent. Et quod loquatur de infidelibus, patet per hoc quod subdit. Qui autē fideles habent dominos, non contemnant. Et 1. Pet. 2. dicitur. Serui subdit estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyabolis: non autem hoc præcipitur per doctrinam apostolicā, nisi infideles possint fidelibus præesse, ergo videtur quod infideles possint fidelibus præesse.

¶ 2 Præter. Quicunq; sunt de familia alicuius principis, subsumunt ei: sed fideles aliqui erant de familia infidelium principum, vñ dicitur ad Phil. 4. Salutant uos oēs sancti, maxime autē qui de Cæsaris domo sunt, scilicet Neronis, q infidelis erat. ergo infideles pnt fidelibus præesse.

¶ 3 Præter. Sicut Philosophus dicitur in 1. Polit. Seruus est instrumentū domini in his, quæ ad humanam vitam pertinent, sicut & minister artificis est instrumentū artificis in his, quæ pertinent ad operationem artis: sed in talibus potest infidelis subici. possunt n. fideles infidelium coloni esse, ergo infideles possunt fidelibus præfici, etiam quantum ad dominium.

SED CONTRA est, quod ad eum

perinet habere iudicium super eos, quibus praest: sed infideles non possunt iudicare de fidelibus. Dicit n. Apo. 1. ad Corin. 6. Audet aliquis vestrum habere negotium aduersus alterum, iudicari apud iniquos, id est infideles, & non apud sanctos? ergo videtur quod infideles fidelibus praesse non possint.

RESPON. Dicendum, quod circa hoc dupliciter loqui possimus. Vno modo de dominio, vel praelatione infidelium super fideles de nouo instituenda, & hoc nullo modo permitti debet. Cederet enim hoc in scandalum, & in periculum fidei. De facili enim illi, qui subijciuntur aliorum iurisdictioni, immutari possunt ab eis, quibus subsunt, ut sequantur eorum imperium, nisi illi qui subsunt, faciant magnam virtutis. Et similiter infideles contemnunt fidem, si fidelium defectus cognoscant. Et ideo Apostolus prohibuit, ut fideles non contendant in iudicio coram iudice infideli. Et ideo nullo modo permittit Ecclesia, quod infideles acquirant dominium super fideles, vel qualitercumque eis praeficiantur in aliquo officio. Alio modo postsumus loqui de dominio, vel praelatione iam praesistenti. Vbi considerandum est, quod dominium, vel praelatio introducta sunt ex iure humano: distinctio autem fidelium, & infidelium est ex iure diuino. Ius autem diuinum, quod est ex gratia, non tollit ius humanum, quod est ex naturalitate: ideo distinctio fidelium, & infidelium secundum se considerata non tollit dominium, & praelationem infidelium supra fideles. Potest tamen iuste per sententiam, vel ordinationem Ecclesiae auctoritatem Dei habentis tale ius dominij, vel praelationis tolli: quia infideles merito suae infidelitatis merentur potestatem amittere super fideles, qui transferuntur in filios Dei: sed hoc quidem Ecclesia quandoque facit, quandoque autem non facit. In illis enim infidelibus, qui etiam temporaliter subiectione subijciuntur Ecclesiae, & membris eius, hoc ius Ecclesiae statuit, ut seruis Iudaeorum, cum fuerit factus Christianus, statim a seruitute liberetur nullo pretio dato, si fuerit vernaculus, id est, in seruitute natus: & similiter si infidelis existens fuerit emptus ad seruitium. Si autem fuerit emptus ad mercationem, teneat eum infra tres menses exponere ad vendendum. Nec in hoc iniuriam facit Ecclesia, quia cum ipsi Iudaei sint serui Ecclesiae, potest disponere de rebus eorum. Sicut etiam principes saeculares multas leges ediderunt circa suos subditos in fauorem libertatis. In illis vero infidelibus, qui temporaliter Ecclesiae, vel eius membris non subiacent, praedictum ius Ecclesiae non statuit, licet posset instituire de iure: & hoc facit ad scandalum vitandum. Sicut etiam Dominus Matth. 17. ostendit, quod poterat se a tributo excusare, quia liberi sunt filij: tamen mandauit tributum solui ad scandalum vitandum. Ita etiam Paulus cum dixisset, quod serui dominos suos honorarent, subiungit. Ne nomen Domini, & doctrina blasphemetur. Vnde patet responsio ad Primum.

AD SECUNDUM ergo dicendum, quod illa praelatio Caesaris praesistente distinctione fidelium ab infidelibus. Vnde non soluebatur per conuersionem aliquorum ad fidem, & vtile erat, quod aliqui fideles locum in familia Imperatoris haberent ad defendendum alios fideles: sicut beatus Sebastianus Christianorum animos, quos in tormentis videbat deficere, confortabat, & adhuc latebat sub militari chlamyde in domo Diocletiani.

AD TERTIUM dicendum, quod serui subijciuntur dominis suis ad totam vitam, & subditi praesentibus ad omnia negotia: sed ministri artificum subdun-

tur eis ad aliqua spiritalia opera. Vnde periculosus est, quod infideles accipiant dominium, vel praelationem super fideles, quod accipiant ab eis ministerium in aliquo artificio. Et ideo permittit Ecclesia, quod Christiani possint colere terras Iudaeorum, quia per hoc non habent necesse conuersari cum eis. Salomon etiam expetit a rege Tyri magistrum operum ad ligna cedenda, ut habetur 3. Reg. 6. Et tamen si ex tali communicatione, vel conuictu, subuersio fidelium timeretur, esset penitus interdicendum.

ARTICVLVS XI.

Utrum infidelium ritus sint tolerandi.

Super Questionis decima Articuli undecimum.

AD UNDECIMUM sic proceditur. Videtur, quod ritus infidelium non sint tolerandi. Manifestum est enim quod infideles in suis ritibus peccant, eos seruando: sed peccato videtur consentire, qui non prohibet, cum prohibere possit, ut habetur in gl. Rom. 1. super illud. Non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus. ergo peccant, qui eorum ritus tolerant.

¶ 2. Praet. Ritus Iudaeorum idolatriae comparantur, quia super illud Gal. 5. Nolite iterum iugo seruitutis contineri, dicit glossa. Non est leuior huius legis seruitus, quam idolatriae: sed non sustineretur, quod idolatriae ritum aliqui exercebant: quinimo Christianorum principes tepla idolorum primo claudi, & postea dirui fecerunt, ut August. narat 18. de Ciuitate Dei. ergo secundum hoc et ritus Iudaeorum tolerari non debent.

¶ 3. Praet. Peccatum infidelitatis est grauissimum, ut supra dictum est: sed alia peccata non tolerantur, sed lege puniuntur, sicut adulterium, furtum, & alia huiusmodi. ergo etiam ritus infidelium tolerandi non sunt.

SED CONTRA est, quod in Decret. distinct. 45. cap. Qui sin-cera, * dicit Grego. de Iudaeis. Omnes festiuitates suas sicut habitus ipsi, & patres eorum per longa colentes tempora tenuerunt, liberae habeant obseruandi, celebrandique licentiam.

RESPONDEO. Dicendum, quod humanum regimen deriuatur a diuino regimine, & ipsum debet imitari. Deus autem quamuis sit omnipotens, & summe bonus, permittit tamen aliqua mala fieri in vniuerso, quae prohibere posset: ne eis sublati maiora bona tollerentur, vel etiam peiora mala sequerentur. Sic ergo & in regimine humano illi qui praesunt, recte aliqua mala tolerant, ne aliqua bona impediuntur, vel etiam ne ali-

IN articulum undecimum eiusdem questionis perspicere regulam permissionum in regimine propter bonum proueniens, vel malum vitandum, ut inde possit circa diuersa iudicare principes spiritaliales, & temporales in permissionibus vitarum, & aliorum huiusmodi. Hinc enim elicere potes, quod cum permissio criminum non sit secundum se mala moraliter (si enim esset mala, non conueniret Deo, nec ulla intentione posset bene fieri) si ex rationabili causa permissio sit, bona moraliter est, vtpote rationi consona. Causa autem rationabilis in litera ponitur ex parte boni, ne bonum impediatur, iuxta Domini sententiam. Sinite, ne forte simul eradicetis, & triticum: & ex parte mali, ne fiat iuxta sententiam Augustini: Ausere meretrices, & car.

Et propterea ad has causas examinanda est permissio: sed caue ne permissio sit admixta participationi.

¶ In eodem articulo, 11. dubium occurrit. An tolerandi sint libri Iudaeorum, sicut tolerandus est cultus eorum. Et est ratio dubij, quia libri defensusi sunt fidei, seu perfidia eorum, & consequenter cultus: & propterea sicut perfidia, & cultus tolerandi sunt libri.

¶ In oppositu autem est, quia libri eorum pleni sunt blasphemis contra Christum. Ad hoc dicitur, quod libri Iudaeorum sunt in duplici differentia: quidam

Est Amb. circa finem cōmen. ad r. c. ad Ro. 10. 5.

Art. 3. huius quaz.

Greg. in regit. lib. 11. c. 15. in fi. & habetur D. 45. ca. Qui sin-cera.